

Dyslexieprotocol van de Stichtse Vrije School

In dit dyslexieprotocol voor leerlingen met dyslexie en hun ouders/verzorgers staat informatie over hoe wij op de Stichtse Vrije School omgaan met dyslexie.

Aanspreekpunt over deze informatie is de remedial teacher Joke Vermaning (j.vermaning@svszeist.nl).

Als u vragen heeft over onderstaande informatie of een specifieke vraag heeft over uw kind m.b.t. dyslexie dan kunt u haar mailen. Binnen drie weken ontvangt u een reactie, nadat e.e.a. besproken is met de desbetreffende docenten en mentoren.

Definitie van dyslexie, zoals gehanteerd door de Stichting Dyslexie Nederland.

Dyslexie is een stoornis die gekenmerkt wordt door hardnekkige problemen in de automatisering van de woordidentificatie (lezen) en/of schriftbeeldvorming (spellen).

Leerlingen met dyslexie kunnen problemen hebben met:

- woordherkenning;
- het onthouden van woordbeelden;
- het onthouden van losse gegevens (jaartallen, rijtjes, muzieknoten, formules, topografische namen);
- twee dingen tegelijk doen zoals bijvoorbeeld luisteren en schrijven;
- mondeling formuleren;
- de uitspraak in vreemde talen (ze proberen door een fonetische uitspraak de spelling te onthouden);
- het herkennen van verschillen tussen de klanken in de woorden;
- concentratie: ze kunnen zich niet afsluiten van zaken die niet belangrijk zijn, ze merken veel storingen op in de omgeving.

Visie op dyslexie

De Stichtse Vrije School vindt het belangrijk dat alle leerlingen met dyslexie recht hebben op ondersteuning om zo min mogelijk belemmering te ondervinden van hun dyslexie en om zoveel mogelijk positieve ervaringen op te doen. Hierbij willen wij de leerlingen in hun kracht zetten, waarbij er óók aandacht is voor de onderdelen waar leerlingen met dyslexie juist wel goed in zijn, zodat ze vol vertrouwen hun potentieel kunnen bereiken.

Beleid m.b.t. dyslexie

Op de Stichtse Vrije School hebben we veel ervaring met leerlingen met dyslexie. De praktische ondersteuning van leerlingen met dyslexie zit al voor een groot deel impliciet in onze vorm van onderwijs. Veel lesstof wordt verbaal en in interactie aangeboden; er wordt minder uit boeken gewerkt dan in het reguliere onderwijs.

Over het algemeen kunnen we stellen dat leerlingen met dyslexie zich goed in ons onderwijssysteem kunnen ontplooien. Echter geen leerling is gelijk en dyslexie uit zich in allerlei vormen. Dat betekent dat de begeleiding veelal maatwerk is. Belangrijk om te weten is dat van ouders en leerlingen óók begeleiding en inzet gevraagd wordt, naast de faciliteiten die school biedt.

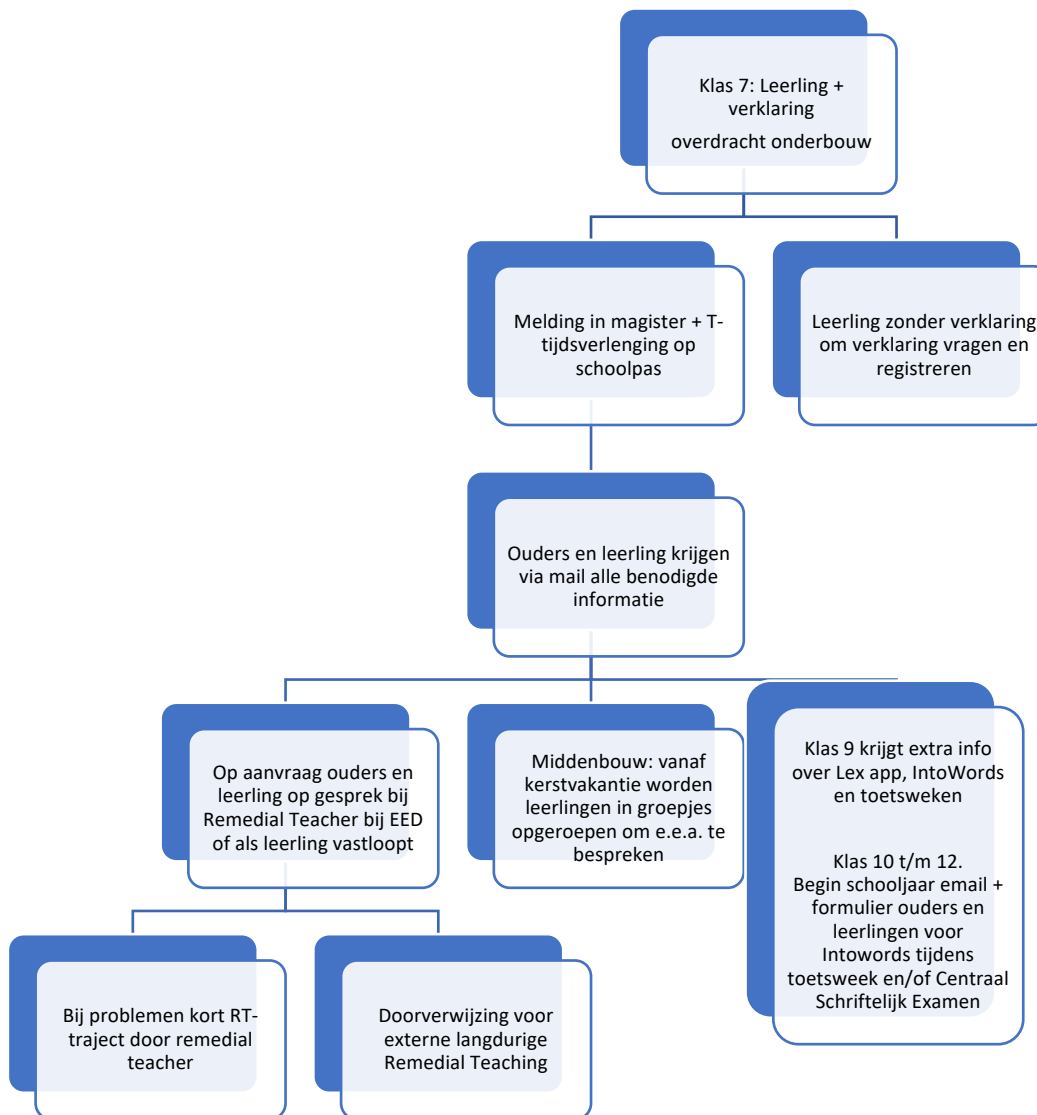
Van ouders wordt verwacht dat zij:

- zich bewust zijn van de extra inspanning die hun kind met dyslexie zich zal moeten getroosten;
- hun kind stimuleren en helpen om, ondanks dyslexie, op zijn/haar niveau te presteren;
- hun uiterste best doen om de hulpmiddelen waarvan school aangeeft dat ze noodzakelijk zijn, aan te schaffen;
- waar nodig bereid zijn externe hulp in te schakelen (bijles, remedial teaching, huiswerkbegeleiding);
- het beleid van de school ondersteunen;
- de school tijdig op de hoogte brengen wanneer hun kind geen aansluiting vindt op het niveau waarop hij/zij presteert.

Van leerlingen wordt verwacht dat zij:

- zich ervan bewust zijn dat zij zich regelmatig meer zullen moeten inzetten om hetzelfde resultaat te halen als andere leerlingen en dat zij hiertoe bereid zijn;
- de aangereikte handvatten daadwerkelijk gebruiken;
- een balans proberen te vinden in het maken van huiswerk, zodat alle vakken aan bod komen;
- zich houden aan de gemaakte afspraken;
- bij proefwerken zowel op de voor- als achterkant vermelden dat ze dyslexie hebben, zodat in de beoordeling hier rekening mee kan worden gehouden;
- de schoolpas met de 'T' van tijdsverlenging erop op hun tafel leggen tijdens toetsen en examens;
- het schoolpasje, waarop de 'T' van tijdsverlenging staat, op hun tafel leggen bij een mondelinge overhoring;
- leraar informeren dat je dyslexie hebt.

Procedure registratie en informatievoorziening

Faciliteiten

Wij bieden leerlingen met dyslexie verschillende faciliteiten aan. Om in aanmerking te komen voor deze faciliteiten, moet een leerling in het bezit zijn van een dyslexieverklaring. Deze dient opgesteld te zijn door een daartoe gekwalificeerde

professional, zoals een orthopedagoog of een psycholoog. Kopieën van de dyslexieverklaring en het onderzoeksrapport moeten op school aanwezig zijn.

Standaardfaciliteiten

- Extra tijd voor het maken van toetsen en schriftelijke overhoringen, proefwerken en examens bij alle vakken, waar nodig.
Daarvoor blijkt 10-20 % van de totale tijd extra, voldoende te zijn, dit afhankelijk van de zwaarte en de duur van het te maken werk.
Voor PTA meetellende toetsen staat deze tijd vast.
Indien de leerling een **volgend** uur ook les heeft (*geen pauze erna*) en er dus geen ruimte is om extra tijd te geven, kan het aantal opgaven worden ingekort (dus ook met 10-20 % minder opgaven).
De docent bepaalt dan welke (delen van de) opgaven niet gemaakt hoeven te worden en geeft dit duidelijk aan de leerling aan.
- Getypt aanbieden van proefwerken (niet voor de kleinere schriftelijke overhoringen) voor alle vakken (in plaats van het bord lezen of een dictaat).
Standaard is **lettergrootte Arial12**. Dit is ook het lettertype en de lettergrootte die gebruikt wordt op het Centraal Schriftelijk Examen.
- Schrijf- en spelfouten worden niet meegerekend bij onderdelen waarbij de spelling niet getoetst wordt. Dit geldt voor alle vakken, maar is voornamelijk van belang bij de (vreemde) talen.
- Wanneer de spelling wel meetelt bij idioom/woordschat (bij Nederlands, Frans, Duits en Engels), mogen maximaal 2 punten van het eindcijfer afgetrokken worden, zoals bij het Centraal Examen.
- Extra tijdsverlenging bij een mondeling examen.
- Voor alle talen (dus Nederlands én de Moderne Vreemde talen) gelden specifieke regels.
  - Fouten met betrekking tot letterverdraaiingen in vaste lettercombinaties (duer, huose, juene, Truam) worden niet fout gerekend.
  - Fouten met betrekking tot (mede)klinkerverdubbeling worden niet meegerekend (koopen, verekt, comencer, Monaat etc.).
  - Als een woord fonetisch wordt geschreven en hij klinkt, hardop uitgesproken, zoals het moet, wordt dit goed gerekend (kompjoetur, mauntun, fwatuur, meetgen).
  - Als een Umlaut in de grammatica is behandeld en foutief wordt toegepast, geldt dat als een halve fout.
  - Als een woord door verkeerde spelling een andere betekenis krijgt, gelden bovenstaande regels niet.
  - Werkwoordspelling wordt voor de helft fout gerekend (dus -d, -t, -te(n), -tte(n), de(n),-dde(n)).
Bij briefopdrachten wordt spelling meegerekend. De brief wordt op diverse punten beoordeeld, waardoor de leerling op andere punten voldoende kan scoren.

- Voor alles geldt; bij twijfel vraag de docent wat er volgens de leerling staat en/of betekent.
- Indien gewenst kunnen er aanpassingen gedaan worden bij de afname van luistertoetsen. Dit geldt met name in de bovenbouw.

Extra faciliteiten

Deze zijn echter situatieafhankelijk en ter beoordeling van de docent en de remedial teacher.

- Mogelijk mondeling in plaats van schriftelijk overhoren (vanaf klas 9).
- Ondersteuning tijdens **de lessen** bij opdrachten die veel leeswerk kosten (bijvoorbeeld voorlezen door een andere leerling of de docent). Eventueel via een voorleesapp op de mobiele telefoon.
- (Slecht) gemaakte toetsen worden indien gewenst met de leerlingen nog apart doorgesproken. Doorgaans wordt een toets klassikaal doorgesproken.
- Er worden, indien afgesproken geen plotselinge leesbeurten gegeven. De leerling kan dat zelf van tevoren aangeven bij de betreffende docent.
- Into Words en LEX; spraaksoftware.

De school heeft als ondersteunende maatregel de mogelijkheid tot het gebruik van **Into Words**. Deze software is op de schoolcomputers geïnstalleerd. De software wordt vanaf klas 9, op aanvraag van de leerling, ingezet tijdens toetsweken en tijdens het Centraal Schriftelijk Examen.

Met deze app kunnen de leerlingen zelf teksten inspreken en laten voorlezen en middels OCR een pagina scannen/foto maken en deze dan laten voorlezen. Into Words kan ook kosteloos op een computer thuis worden geïnstalleerd. De helpdesk van het bedrijf staat ouders bij als er problemen zijn. School staat leerlingen bij voor zover dit het gebruik tijdens toetsweken betreft.

Leerlingen kunnen voor thuisgebruik eventueel ook de **LEX-app** downloaden. Dit is een app uit de Appstore of Google Play Store en is van de firma Dedicon. De leerlingen kunnen dan hun schoolboek afluisteren op hun mobiele telefoon. Zij moeten dan ofwel een grote databundel hebben i.v.m. streamen van de boeken, of de beschikking hebben over wifi. Ook kunnen ze de boeken downloaden naar hun mobiele telefoon, zodat ze niet verbonden hoeven te zijn met internet/wifi. Er moet dan wel genoeg geheugen op de mobiele telefoon zijn.

De boeken die zij willen afluisteren kunnen worden aangeschaft bij de firma Dedicon, www.dedicon.nl (auditief, streamen voor Lex) na het aanmaken van een account. De boeken worden door de school vergoed. Meer informatie hierover kunt u vragen aan de remedial teacher Joke Vermaning, j.vermaning@svszeist.nl.

Examen en hulpmiddelen

Alle specifieke faciliteiten die van toepassing zijn op toetsonderdelen van het schoolexamen en Centraal Schriftelijk Examen dienen tijdig aangevraagd te worden. Alleen de tijdsverlenging wordt automatisch toegekend bij leerlingen met dyslexie. Verzoeken om grootschrift, het gebruik van andere faciliteiten, o.a. Into Words (tekst-naar-spraaksoftware), ten behoeve van het Centraal Examen dienen vóór 1 oktober van het laatste examenjaar schriftelijk te worden ingediend bij de schoolleiding.

Compensatie en dispensatie

Wanneer er sprake is van ernstige enkelvoudige dyslexie kan er door school gekeken worden of een leerling met dyslexie compensatie of dispensatie kan krijgen voor een moderne vreemde taal Frans en/of Duits. Hieronder worden beide toegelicht.

Compensatie

Bij compensatie worden er afspraken gemaakt met de leerling/ouders en de talendocent. Dit is meestal voldoende. Als dit onvoldoende blijkt te zijn, is er in zeer bijzondere gevallen de mogelijkheid van dispensatie (zie toelichting verderop).

Indien leerlingen met dyslexie in klas 7 t/m 9 veel moeite hebben met één of meerdere moderne vreemde talen is er de mogelijkheid tot aanvraag van compensatie. Compenserende maatregelen vallen niet onder de standaardfaciliteiten. Geen enkele leerling met dyslexie is hetzelfde. Het is maatwerk en wordt per leerling met dyslexie bekeken.

Maatregelen kunnen zijn:

- Minder woorden leren voor woordenschatproefwerken en (grotere) s.o.'s.
- Tijdslimiet afspreken hoe lang de leerling over de stof mag doen.
- Getypt aanleveren van boekverslagen en werkstukken, wanneer de leerling dat prettig vindt.

Procedure-aanvraag voor compenserende maatregelen

Ouders dienen een schriftelijke aanvraag in bij de remedial teacher Joke Vermaning j.vermaning@svszeist.nl. Hierna overlegt de remedial teacher met betrokken docent(en), de klassenleerkracht of de mentor. Zij bestudeert het dossier en onderzoeksverslag van de desbetreffende leerling en brengt dit verzoek in tijdens het wekelijkse Zorg Advies Teamoverleg. Zodra hierover een beslissing is genomen, koppelt zij dit schriftelijk terug naar de ouder(s), *doch uiterlijk binnen 2 weken*. Tussentijds en na afloop van deze faciliteiten worden de resultaten geëvalueerd en waar nodig worden deze maatregelen voortgezet in een aangepaste vorm.

Dispensatie

Bij dispensatie wordt de taal helemaal niet meer gevolgd ('laten vallen' van Frans of Duits). Aangezien de Stichtse Vrije School gemengde brugklassen heeft t/m klas 9 en pas in de loop van de 9de klas tot een keuze van het examentraject komt, geeft de school in principe de eerste drie leerjaren **geen dispensatie** voor een moderne vreemde taal.

Vmbo-t/mavo-traject

Dispensatie van een 2e Moderne Vreemde Taal (MVT) is wettelijk toegestaan vanaf het tweede schooljaar. Op reguliere vmbo-t scholen worden altijd 2 moderne vreemde talen gegeven, te weten Engels (verplicht) en Frans of Duits. Deze scholen bepalen zelf of dit Frans of Duits is. Indien een leerling op de Stichtse Vrije school dispensatie wil van het vak Frans, moeten de vrijgekomen uren besteed te worden ten gunste van het vak Nederlands en/of Engels. Deze uren zijn dus niet vrij inzetbaar.

Op de Stichtse Vrije School is alleen dispensatie van het vak Frans mogelijk, van het vak Duits niet, omdat dit vak bijna altijd deel uitmaakt van het mavo-examen.

De Stichtse Vrije School heeft geen aparte mavo-afdeling. De leerlingen met een mavo-, havo- of vwo-advies zitten t/m het derde leerjaar bij elkaar in de klas. Er is differentiatie in tempo voor Frans en wiskunde.

Aan het eind van klas 9 wordt duidelijk welke leerlingen definitief het mavo-traject gaan doen en na klas 10 uitstromen naar het MBO.

Bij hoge uitzondering en na zorgvuldige bestudering van alle relevante gegevens en gesprekken met alle betrokkenen, kunnen leerlingen in klas 9, van wie vaststaat dat zij een mavotraject gaan volgen, na het 1^e rapport dispensatie krijgen van het vak Frans als alle compenserende maatregelen onvoldoende blijken te zijn geweest. Dit kan alleen wanneer er sprake is van een verwachte uitstroom naar het MBO na klas 10.

Als de leerling dus een havo- of vwo-traject als mogelijkheid open wil houden, kan er geen dispensatie verleend worden in de eerste drie jaar. Dit is ook wettelijk niet toegestaan voor havo en vwo.

Havo-traject

Voor een havo-traject zijn drie moderne vreemde talen verplicht in de eerste drie leerjaren. Aangezien onze 10de klas havoleerlingen eerst mavo-examen doen, moeten ze kiezen uit Duits of Frans. Pas in de 11de klas, als er een EM, NG of NT profiel gekozen wordt, kan de 2de moderne vreemde taal gestopt worden. Er kan zó gekozen worden uit de diverse vakken, dat alleen nog (verplicht) Engels als moderne taal wordt gevolgd.

Ouders en leerling moeten zich er wel van bewust zijn dat het vroeg dispensatie aanvragen voor een moderne vreemde taal consequenties kan hebben bij de pakketkeuze. Nederlands en Engels blijven in alle omstandigheden verplicht als examenvak.

Leerlingen die voor het profiel C&M kiezen kunnen géén dispensatie aanvragen voor

een 2de moderne vreemde taal: het volgen van een 2de moderne vreemde taal is verplicht in dit profiel.

Vwo-traject

Leerlingen met dyslexie in het vwo-traject kunnen in bijzondere gevallen, na het derde jaar dispensatie krijgen voor de 2de moderne vreemde taal, maar moeten dan een ander examenvak volgen. Hierbij zijn de volgende criteria van toepassing:

- De leerling volgt niet het profiel Cultuur & Maatschappij.
- De leerling beschikt aantoonbaar over ruim voldoende capaciteiten voor het onderwijsniveau dat hij/zij volgt.
- Er is sprake van een goede inzet en motivatie.
- De leerling ondervindt zodanige hinder van zijn/haar dyslexie dat een succesvol verloop van de schoolcarrière in gevaar komt, ondanks verschillende compensatiemiddelen in de voorgaande jaren (klas 7,8 en/of 9) en een goede inzet.
- De leerling is in staat een ander volledig examenvak te volgen met een minimum studielast van 440 uur.
- E.e.a. kan pas onderzocht en besproken worden nadat de resultaten van het 1^e blokrapport bekend zijn.

De leerlingen moeten bij de profielkeuze beseffen dat de meeste vakken tegenwoordig taliger zijn dan Duits of Frans.

Procedure-aanvraag voor dispensatie

Een aanvraag voor dispensatie van een examenvak moet bij de zorgcoördinator Nadja Gijsen n.gijsen@svszeist.nl ingediend worden. Zij informeert de remedial teacher. De remedial teacher van het Zorg Adviesteam bespreekt de aanvraag met de talendocenten, de studiebegeleider, coördinator en mentoren, bestudeert het leerlingendossier en koppelt dit naar betrokken partijen terug. De rector informeert de *binnen vier weken* de ouders of de dispensatie wordt verleend.